

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 587 So. Centre Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se"

Stev. (No.) 58.

Chicago, Ill., 20. oktobra (October), 1908.

Leto (Vol.) III

Socialistična stranka, edina delavska stranka.

Eugene V. Debs, edini delavski kandidat.

Slovenski delavci, glasujte za Debsa.

NAŠ PROGRAM.

Pred volitvami smo. Še dva tedna — in državljani te velike republike bodo korakali na volišča ter odločili, kdo bo upravljal to veliko republiko in skrbel za njevo blagostanje nadaljna štiri leta.

Delavci, ki tvorijo pretežno večino volilcev, morajo stati na volilni dan kot jeden mož, kot nepremagljiva armada za svoje pravice, za svoje pravične zahteve, in voliti za predsednika Zedinjenih držav moža, ki je delavcem v resnici naklonjen; voliti morajo moža iz svojih vrst, kateri pozna delavske težnje in kateri bo v Beli hiši zastopal njih interese, ne pa interesov delavcem sovražnega razreda, interesov kapitalistov.

Vsak delavec, ki misli s svojo glavo, ve, da je današnji način proizvajanja dobrin v moderni industriji prejen tako, da je za delavca vedno slabo. Delavec ima zmirom slabe čase. Če se dela s polnim parom, tedaj mu pokajo mišice in kosti pod prenapornim delom. Produkcija se s tako naglico in v toliki množini, da v gotovi dobi, ki je pod kapitalizmom nezbežljiva, mora nastati nadprodukcija izdelkov in pridelkov. To se je zgodilo lani. Nato sledi — saj veste — finančna panika in gospodarska kriza, kakršna je letos, in kaj potem? Skrajšanje plač, zaprte tvornice, zaprti rudniki in kruta brezposelnost z vsemi logičnimi posledicami.

Vse to pa samo zato, ker so sredstva za moderno produkcijo v pri- vatnih rokah kapitalistov in ker se producira za profit ne pa za splošno porabo.

Tak način proizvajanja v dobro kapitalistov in v škodo delavcev je pa nad vse krivičen in roparski!!!

Vsak zaveden delavec je tega roparskega sistema že do grla sit. Ve pa tudi, da tega sistema ne bodo nikdar spremenili kapitalisti, temveč da ga morejo spremeniti delavci sami, ako jim je kaj na tem, da pridejo v resnici bolj časi.

Zaveden delavec tudi ve, da tega roparskega sistema ne bota spremenili niti republikanska stranka s svojim Taftom niti demokratična stranka s svojim Bryanom. Kajti obe stranki sta kapitalistični stranki, njuni bossi so kapitalisti ali v službi kapitalizma, njuni interesi so interesi kapitalizma, in delavcem se bo pod vlado teh strank zmirom godilo tako, kakor se jim godi dandanes. Bolje nikdar ne!

Dokler bosta na krmilu vlade republikanska ali demokratična stranka, tako dolgo se bo ponavljalo izkoriščanje delavcev na debelo, ponavljali se bodo delavski boji, štrajki, zatiranje se bodo uni- je, izdajali "injunctioni", prete- pali in zapirali štrajkujoči in brez poselni delavci, letele bodo vojaš- ke krogle med štrajkarje, umira- lo bo na stotine in stotine delav- cev v premogokopih, ponavljalo

se bo znižavanje plač, ponavljala se bo gospodarska kriza in brezpo- selnost in umiranje lačnih delav- cev.

Tak je takozvani "rekord" re- publikanske in demokratske strap- ke pri delaveih!

Lu ti dve stranki se zdaj pred- zneti, stopiti pred delavce ter jim vsiljevati svoje kandidate, kapi- talizmu prodane duše, kot "prija- telje" delavcev! Mislijo li gospo- dje kapitalisti in gospodje kandi- dati kapitalističnih strank, da de- lavci tako hitro pozabijo? Ali naj pozabijo oni delavci, ki so bili la- ni in letos mesece in mesece brez dela, da je zakrivil krizo kapi- talizem pod republikansko vlado le- ta 1907—1908? Ali naj pozabijo oni delavci, kateri so brez dela in lačni lanko zimo prosili republi- kanske oblasti v Chicagu, New Yorku in Philadelphiji koščka kruha, a mesto tega jim je dala republikanska vlada s policijski- mi koli na hrbet? Ali naj to poza- bijo???

Delavcem je znan tudi Taftov in Bryanov "rekord". Taft je po- kazal svoje "prijateljstvo" do delavcev s tem, da je za časa svo- jega sodništvovanja v Ohiju izdajal po vrsti sodne "injunctione" pro- ti unijskim delavcem. Taft je očel "injunctionov". Ko ga je lanko zimo na nekem shodu v New Yorku vprašal nek delavec, da "kaj je storiti delaven, ki je brez dela in ki strada", odgovoril je Taft: "Bog ve, jaz ne". In dokazalo se je tudi, da je bil Taft zapleten v znano kapitalistično zaroto na Za- padu, s katero se je hotelo obesiti tri nedolžne delavske voditelje, Moyera, Haywooda in Pettibone- ja.

Kandidat demokratične stran- ke, Bryan, je pred šestimi leti de- jal: "Ameriški delavci so javni berači."

J. Hopkinsa in Rogers Sulliva- na, dva illinojska kapitalista, je Bryan l. 1904 nazval "roparja vlakov"; a letos, ko sta imenovana dva podarila, vsak po \$1000 v de- demokratični volilni sklad, je pa Bryan pred njima snel klobuk z glave in se jima, gentlemanoma, — javno zahvalil.

Kjerkoli je le mogla, škodovala je demokratična stranka delav- cem. In še ni dolgo tega, kar je demokratični guverner Haskell — agent Standard Oil Co! — v državi Alabama poslal vojaštvo na štrajkujoče rudarje v Birming- hamu.

Dovolj grehov. Po republikan- cih in demokratih — to se pravi, po vodilnih glavah teh strank — izvršuje ameriški kapitalizem svo- je tiransko in rabeljsko delo. Za plačilo in nagrado se nasičujeti obe stranki pri koritu kapitali- stičnih veleroparjev, in čuditi se ne smemo, ko se je dokazalo pred par tedni, da stoji za Taftom kralj jekla, Morgan, in za Bryanom kralj olja, Rockefeller.

Delavec, ki je še tako slep, da

glasuje bodisi za Tafta ali Bryana — saj to je vseeno — glasuje torej za Morgana, Rockefellera, mezdnó sužnost, krizo in brezposelnost.

Za katero stranko in ktere- ga kandidata naj pa glasujem? — boš vprašal. Na to ti odgovorjajo zavedni ameriški delavci:

Glasuj za socialistično stranko in njenega predsešniškega kandi- data Debsa. Socialistična stranka je edina delavska stranka v Zed. državah in samo ta stranka bo spremenila današnji krivični ka- pitalistični sistem ter za vselej od- pravila mezdnó sužnost, krize in brezposelnost.

Socialistična stranka zahteva: Delavec bodi gospodar svojega dela. Sredstva za produkcijo naj postanejo delavčeva last, last vseh produktivnih ljudi.

Socialistična stranka zahteva v svojem programu za 1908 sledeče:

Splošne zahteve.

1. Hipna državna pomoč za brezpo- selne delavce. Grade naj se šole in ka- nali, pogozdjuje naj se pustja zemljiš- ča, sploh naj država prične z vsemi ko- ristnimi javnimi deli. Taki delavci mo- rajo biti direktno v vladni službi, de- lati smejo le osem ur in dobivati unijs- ko plačo. Vlada naj posodi denar brez obresti državam in občinam za izvršitev javnih del. Vlada naj podpira tudi sklade strokovnih draščev, da društva tem lažje podpirajo svoje brezposelne člane, da se tako omeji boštvo med de- lavci, kterega je zakrivila slaba kapi- talistična vlada.
2. Skupna last železnice, brzojavov, telefonov, parobrodskih črt, sploh vseh družih obratnih sredstev in zemlje.
3. Skupna last vseh industrij, ki so za narod neobhodno potrebne in v kterih je ponehalo vsako tekmovanje.
4. Skupna last naj postanejo vsi ru- do in premogokopi, kamnolomi, oljnati vrelci, šume in vodna sila.
5. Umestno pogozdovanje izsekanih šum in izsušitev močvirnatih zemljišč, ktera naj ostanejo za vedno javna last.
6. Absolutno tiskovno, govorniško in zborovalno svobodo.

Industrijske zahteve.

7. Zboljšanje položaja industrialnih delavcev.
- a) Skrajša naj se delavni čas v raz- merju z razvojem strojev.
- b) Šestintrideseturni nepretrgan te- denski počitek za vsa delavce.
- c) Natančno nadzorovanje delavnice in tvornice.
- d) Prepoved otroškega dela pod 16. letom.
- e) Prepoved za prevoz izdelkov, ktere so izdelali otroci, kazneni in de- lavci v nenadzorovanih tvornicah.
- f) Odstranitev javne miloščine, kte- ra naj se nadomesti z zavarovanjem za slučaj brezposelnosti, bolezni, nezgode, obnemoglosti, starosti in smrti.

Politične zahteve.

8. Zapuščinski davek v razmerju z zapuščeno.
9. Proporcionalen naraščajoč dohod- ninski davek.
10. Neomejena in enaka volilna pra- vica za moške in ženske. Obljubimo, da bomo zastavili vse svoje sile, da jo iz- vojujemo.
11. Inicijativa in referendum; prepo- rcionalno zastopstvo v vseh postavodaj- nih zborih in pravica, da se sme pre- klicati mandat.
12. Odstranitev senata.
13. Najvišjemu sodišču Zdr. drž. naj se odvzame moč, da ne bo določalo o- ustavnosti zakonov, ktere je sprejela in potrdila zbornica. Zakone sme spre- jmati ali spreminjati le zbornica ali pa ljudstvo s splošnim glasovanjem.
14. Ustava naj se spremeni z večino glasov.
15. Ustanovi naj se poseben odde- lek za splošno izobražbo in poseben zdravniški oddelek. V ta namen naj se store takoj potrebni koraki.

16. Sedanji delavski oddelek naj se loči od trgoveškega in ustanovi naj se poseben delavski oddelek.

17. Vse sodnike naj voli ljudstvo za kratko dobo. Izdaje sodnijskih pre- povedi naj se takoj postavno omeji.

18. Brezplačna pravna pomoč. Taka pomožna sredstva, kakršne si lahko izvojujemo od kapitalistov, ni- majo drugega namena kot pripraviti de- lavce, da si pridobe vlado, ker temu lahko sledi, da s pomočjo svojega pro- grama si prilaste ves industrialen zi- stem in tako dobe svojo postavno ded- ščino.

Vse te zahteve bo socialistična stranka vzakonila, ako zmaga v letošnjih volitvah.

Delavec, kaj boš torej storil 3. novembra 1908? Slovenski dela- vec, ki si državljan in imaš vo- lilno pravo, kako boš volil? Hočeš li biti še nadalje brez dela, ali delati za znižano plačo in držati batine kapitalistične tiranije, te- daj — slobodno ti! — glasuj za Tafta ali Bryana. Ako pa hočeš stalno delo in za svoj produkt polno plačo, glasuj za socialiste, glasuj za Debsa. Debs je dober unijski delavec; bil je vedno zvest delavskemu razredu, vsled tega je popolnoma vreden tvojega glasu.

Ne vrjemi onim slovenskim ča- sopisom, kapitalizmu prodanim eunjam, kateri na tvojo škodo a v svoj dobiček delajo reklamo za Tafta ali Bryana. Ne vrjemi jim! Jednako reklamo delajo vsaka štiri leta, a kje so tisti dobri časi, ki jih vedno obljubujejo?

Slovenski delavci! Vsi glasujte za Debsa in Hanforda!

RDEČI VLAK.

Zadnji teden je drdral posebni rdeči vlak po državah New Jersey, Delaware, Maryland in Pennsylvania. Po vseh večjih me- stih teh držav je imel sohr. Debs po dva shoda. V vztočnem delu New Yorka je imel Debs 30.000 poslušalcev. V Philadelphiji je imel tri shode; dvorane so bile na- tlačeno polne poslušalcev. Veliko navdušenje za socialistično stran- ko je našel Debs zlasti v industri- elnih in premogarskih okoliših v Pennsylvaniji. Vse kaže, da se že izpolnjujejo Debsove besede, kte- re je izrekel, predno je nastopil agitatorično potovanje: "Posebni rdeči vlak bo za seboj pustil sled revolucije."

"Papež pošilja Amerikancem gorke pozdrave po Farley-u". Ta- ko poroča Hearstovo časopisje. O, kako papež ljubi Ameriko! Tako, kot otrok lepo, zrelo, rdeče jablo- ko!

Svrb narodnjaškega vpitja starokrajskih liberalcev in kleri- kancev, ki so doživeli to žalostno slávo, da izvajajo narodno poli- tiko v znamenju pobojev, je oku- žil tudi nekatere slovenske časo- pise v Ameriki. In sedaj se ti časo- pisi praskajo, da jih je špas mo- triti, prav tako kakor se praska- jo "Slovenec", "Slov. Narod" etc. v starem kraju. Najbolj sme- šna pri tem praskanju je pa ne- ka "cajtenga" na Zapadu, ktera je pisal a v svoji predzadnji šte- vilki, da je po kravalih v Ljubljani sedaj hvaščina (!) službeni jezik!!! — Nekoliko hladne krvi, in sedaj ko ni več vroče, bi ne ško- dilo tudi našim ameriškim, narod- njaškim generalom.

CHIKAŠKI SLOVENSKI DE- LAVCI NA PLAN!

1. novembra t. l. se vrne v Chi- cago socialistični posebni vlak s sodrugom Debsom in obenem se ta dan zaključí socialistična volilna kampanja. Pri tej priliki se vrši ta dan velikanski delavski po- ulični obhod po glavnem delu me- sta, ktere- ga se bodo vdeležili de- lavci vseh narodnosti.

Obhod se prične ob 3 uri po- poldne na Lake Frontu in se ra- zide pred Armory Hall, 34. cesta in Wentworth ave., največjo dvo- ranov mestu, kjer se potem vrši volilni shod, na katerem bo sohr. Debs glavni govornik.

Slovenski delavci! Naša dolž- nost je, da se tudi mi vdeležimo te parade in tega shoda, in se tako pokažemo solidarne z delavci dru- gih narodnosti. Slov. socialistični klub se vdeleži polnoštevilno in povabljeni so tudi vsa slovenska podp. društva v Chicagu, iz med kterih se je društvo "Slavija" že odzvalo, da se vdeležijo.

Naše zbirališče je pri Fr. Mla- diču 587 So. Centre ave., in vsa- kdo mora biti tamkaj najzadnje ob 1. uri popoldne.

Delavci na plan!

Sadovi kapitalizma.

— Pesto kočijažev v New Yorku je na štrajku.

— Rogersove tvornice za loko- motive v Patterson, N. J., so za- prle vrata; 35.000 delavcev je ob delo.

— V New Yorku boleha bolj ali manj 98 odstotkov vseh šol- skih otrok.

— V Lancashire, Anglija, po- čiva oz. dela z omenjenim časom 400 predilnic. 40.000 predilničar- jev je brez dela.

— V Chicagu obiskuje šole po poročilu zdravstvenega sveta 15. 000 lačnih otrok; med temi je 5 tisoč popolnoma stradalajočih o- trok.

— Po uradni statistiki je bilo v minulem poslovnem letu v rudni- kih Zed. držav ubitih 3125 ru- darjev, ranjenih 5316.

— Londonsko časopisje poroča, da je v Glasgowu na Angleškem 22.000 brezposelnih delavcev.

— "L. 1907 je v Londonu u- mrlo 26 oseb vsled lakote na uli- cah". — Kansas City Journal (republikanski list).

Sodr. Jakob Dolenc, Willock, Pa., je naš zastopnik za državo Pennsylvania. Pooblaščen je, po- birati staro in novo naročnino za "Proletarca" in druga naročila (glasila, tiskovine), ki so v zvezi z listom. Sodrugom in ostalim ro- jakom v Pennsylvaniji ga toplo priporočamo.

Slov. soc. klub šte. 14. v Calu- metu, Mich., priredi volilni shod 31. okt. ob 7 uri zvečer v Willmer- sovi dvorani na 6. cesti. Nastopili bodo slovenski, hrvaški in agleš- ki govorniki. Po shodu bo zabava s petjem in plesom. Slovenski ru- darji v Calumetu, vsi na ta shod!

Od uredništva.

Sodr. Šavs in "Poročevalec" v De Pul. Ill.: Drugi teden. Ostali dopisniki: Potrpljenje! Vse, kar je rabnega, pride na vrsto. Vsled premalega prostora v listu mora- mo mnogo dobrih stvari odmikati od tedna do tedna.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.

Oglas po dogovoru. Pri spremembi hišnega je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by

South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

JOHN GRILEC, President;

JOHN PETRIĆ, Secretary;

ANTON PREŠERN, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Ljubljanski kravali v pravi luči.

(Ponatis iz "Rdečega Prapora") (Konec.)

Jernejeva noč v nedeljo.

Kakor prejšnji dan, so se izgreli ponovili tudi v nedeljo. Demonstracije bi ne bile dobile nobenega resnega značaja, da se oblast ni tako lahko mišljeno igrala z vojaštvom. Za poveljnike so bili komandirani mladi oficirski, ki se jim je že na obrazu bralo, kako se jim hoče po prelivanju krvi. Vlada je svetnika Wratschkota, ki je kolikor-kortoliko varoval takt, odstavila od poveljstva nad varnostnimi organi, pa vpostavila hudega Nemca, dež. vladnega svetnika dr. Matheisa. Vojaštvo je kar besnelo, udiralo v gostilne in druge privatne lokale ter bežeče ljudi izgnalo iz njih. Ob približno pol 9. uri zvečer se neki poročnik Mayer, ki je v Prešernovih ulicah zapovedoval oddelku sedmih mož, naenkrat zapodi za malo skupino demonstrantov, jih prežene v Šolski drevored, in ko so bili že vsi v begu, dá povelje za streljanje, ne da bi se bil držal tozadevnih službenih predpisov. Vladni svetnik dr. Matheis, ki je stal v bližini, se je temu odločno uprl; a poročnik ga ni ubogal. Rezek pok pretrese zrak — in že se je valjalo v krvi 10 žrtev: 2 mrljica, 8 pa teško ranjenih! Razvil se je nepopisno pretresljiv prizor, ki ga radi pretesnega prostora ne moremo natančneje popisati. O surovosti oficirjev priča, da do ranjencev niso pustili niti zdravnikov, dasi so se legitimirali. Posamezno se je streljalo tudi drugod. Kakor blisk se je po mestu raznesla novica, da je toliko in toliko ubitih, toliko in toliko pa ranjenih. Moške in ženske, vse je jokalo, stiskalo pesti in klelo na soldatesko. Da je ljudstvo imelo orožje, izbruhnila bi v hipu revolucija. Vojaštvo in orožniki so tudi še potem divjali po mestu in pojali mladino iz ene ulice v drugo. Neki oddelk vojakov je hotel streljati celo v magistratno vežo in je bežeče podil do družega nadstropja z nasajenimi bajonetmi. Župan Hribar, ki je ravno prišel, jih je odločno zavrnil, poročniku Mayerju na pomenljivo zažugal. Demonstracije so trajale do 1. ure v jutru, manjše praske pa celo noč.

V ponedeljek zjutraj je tisoče ljudstva hitelo na pokopališče k Sv. Krištofu, kjer sta ležali v mrtvašnici na kamnitih mizah žrtve soldateske: Rudolf Lunder, 22letni strojnik "Narodne tiskarne", in Ivan Adamič, 15letni četnik. Lunder je bil na demonstraciji popolnoma nevdeležen; prihajal je ravno od tiskarske 40letne slavnosti v "Narodnem Domu". Da bi prišel nemoten domov, je z svojo nevesto napravil ovinek in pred stolno cerkvijo ga je dohitela smrt. Silno pretresljiv prizor je bil, ko je njegov brat zaznavši za dogodek, preril se skozi množico in v obupnem joku se poleg v luči krvi ležečega b rata vrgel na tla. Zadet je bil od zadaj v pljuča in ostal na mestu mrtve. Ivanu Adamiču je krogla predrila meča in šla skozi pljuča na drugi strani ven. Umril je v par minutah. Na stražnici, kamor so ga bili prenesli, je še dejal: "Ne povejte mami, kaj se je zgodilo; umrla bi še ona!" Vse je jokalo. Pogled na mrtvega je bil grozen, zlasti Adamič

v svoji revni obleki in zakrpanih ševeljkih izvajala tisočem solze. Na tisoče ljudstva oblega mrtvašnico, mnogi brišejo mrtvecem kri z robc, da jih ahranijo za spomin. Dva častnika, ki sta tudi hotela na pokopališče, je ljudstvo obrnilo in ju ni pustilo notri.

Težo ranjeni so: Anton Adamič, bratranec ustreljenega Ivana Adamiča. Zaboden je bil od zadaj z bajonetom; Josip Šimončič, 17letni kleparski pomočnik, ki ima na levi nogi meso do cela raztrgano; Albina Traven, kontoristinja, je zabodena v meča z bajonetom; Božidar Borštnik, 18letni osmošolec, ima obe nogi pod kolenom prestreljeni; Miha Golavšek, 20letni kovaški pomočnik, ima zadaj od krogel prebito glavno žilo; Albin Tomšič, 17letni kovaški pomočnik, ima prestreljene prsi in ranjena desna pljuča; Pavel Štrukelj, je teško ranjen na desnem stegnu; Martin Štrukelj, 41letni delavec, je od zadaj zadet skozi ledji v trebuh. — Vsi ranjenci se nahajajo v bolnišnici in so v smrtni nevarnosti. Poleg teh je še nebroj drugih, večali-manj ranjenih, ki se nahajajo v domači oskrbi.

Občinski svet ljubljanski za žrtve.

Občinski svet ljubljanski je imel v ponedeljek ob 11. uri dopoldne izredno sejo, na kateri je predlagal, da se žrtvam priredi pogreb na občinske stroške; dal je tudi zvoniti po vseh ljubljanskih cerkvah z vsemi zvonovi. Za nagrobni spominek je občina votirala 1000 K, drugo pa se upa dobiti od občinstva. Vse mesto je v črnih zastavah.

Ponovni izgređi.

Ulice so nenavadno živahne. Po Starem trgu vali množica dijakov in sili nemške trgovce, da odstranijo nemške napise, sicer jih pa demonstrantje odtrgajo sami in deloma zmečejo v Ljubljano. Smešno je gledati, kako tudi posamezni liberalni narodnjaki (n. pr. lekarna Trnkoczy) hite napraviti to, kar so dolžni programu svoje stranke. Posamezniki zapirajo trgovine, dasi je šele 1 ura popoldan. Nemške posetnice, ki so tudi izobesili žalne zastave, se prisili, da jih skrijejo, češ, "Hinačev ne maramo!". Sprevod narašča, hrup je vedno večji, vsako odtrgano tablo ali labite žrke se pozdravlja z "Živijo" — klic. Trgovci Henrik Kenda prestrašeno gleda skozi okno prvega nadstropja, kako spodaj mrevarijo njegovo "firmo". V hipu se pripelje župan, miri ljudi, na kar nastopijo orožniki; dotlej se je bilo namreč nemoteno delalo.

Župan je bil že v soboto izdal oklie na "somešane" in jih pod zapretilivjo kazni rotil na mir. V ponedeljek zvečer je "Slovensko društvo" izdalo oklie, ki pravi, da "naj sledi burnim dnevnem, ki so že rodili neprecenljive vspehe (?) mirno delo, ki privede do popolnega vspeha. Zvečer in ponoči vlada popoln mir, vojaštva in orožništva ni videti.

Tak je torej kratek pregled dogodkov preteklih dni v Ljubljani. Kakšni so tisti "negrecenljivi" vspehi, o katerih govori "Slovensko društvo", nam ni znano, slutimo pa, da bo nebroj mladih eksistenc uničenih za celo življenje. Nemci bodo odgovorili z enakim orožjem in se masševali nad slovenskimi manjšinami drugod, listi pa bodo poneli v svet čudne bajke o čudni "kulturi" nekih Slovencev doli na jugu Evrope. Boj kot Nemcev? Da; kdo pa je bil tisti, ki je zasmehoval delavce, ko so bojkotirali nemškega Koslerja? Mar niso bili ravno "Sokoli", ki so pri tem Koslerju prirejali svoje veselice, pri Koslerju, ki je opijanil dragonce, da so bolj korajžno sekali po slovenskih glavah? In dr. Oražen — ali ni on v kartelu z nemškimi pivovarji ter z njimi vred podražil svoje pivo? Mar misli gospoda, da delavstvo tak hitro pozabi? Ne ušite drugih, prienite raje najprvo pri sebi. Ljubljanski delavec večinoma ne zna nemški; in kdo je tisti, ki vedno nemško čeblija? Pogledajte, kdo ima v Ljubljani dvojezične napise! Same stvari, ki pričajo o nedoslednosti. Vemo, da se ljubljanski pogrom misli izbrabiti za blizajočo se deželnozborske volitve. Ptujski kravali so prišli na vse strani kakor nalašč. Delavstvo vas je spregledalo. Medtem, ko se je mladež na ulici "borila za sveto slovensko stvar", pa se je v soboto večer "pri Levu" vršil shod takozvanih "narodnih" delavcev, na katerem je poročal neki Jaklič iz Trsta. A tudi tam smo imeli svojega poročevalca. Več o tem drugič. V kalnem se hoče ribariti. Pa ne bo šlo gladko.

PROLETAREC

Slovensko delavstvo ogorčeno obsoja ljubljanske izgrede, kakor obsoja nemško-ptujške kravale. Z zadovoljstvom lahko konstatiramo, da se socialno-demokratsko delavstvo demonstracij ni odedežilo. Pomislite, kako ste pisali o februarjskih dnevih v Trstu leta 1902; takrat vam je bilo delavstvo, ki se je borilo za večji kos kruha — mularijal Na surovosti pameten človek ne odgovarja s surovostjo! Delavstvo bo vršilo svojo kulturno nalogo trezno in premišljeno. To je naš odgovor, trezen in dostojen.

POZOR CHIKAŠKI DELNIČARJI!

Glasom sklepa izvrševalnega odbora "Jugoslovanske delavske tiskovne družbe" se vrši 31. oktobra ob 8 uri zvečer pri Frank Mladiču, 587 So. Centre ave., občni zbor chikaških delničarjev z dnevnim redom:

1. Nominacija kandidatov za novi izvrš. odbor, kateri se ima voliti v decembru.
  2. Slučajnosti.
- Ker bi se jmel ta zbor vršiti že zadnjo nedeljo, a je prišlo pre malo delničarjev, se opazarjajo vsi chikaški delničarji, da zbor 31. oktobra bo sklepčen bez obzira na število došlih delničarjev. Toliko na znanje, da ne bo kdo pozneje ugovarjal.

"OROŽJE DOL!"

Mednarodni socialistični biro v Bruselu, Belgija, je na svojem zasedanju, k se je pričelo 11. oktobra, med drugimi važnimi opravili, sprejel tudi prečo resolucijo, s katero obsoja vojno gibanje na Balkanu. Socialisti vseh narodov, mal temi srbski, bolgarski, turški in avstrijski socialisti protestirajo najstrožje proti nameravani bolgarsko-turški in srbsko-avstrijski vojni; oke vojni bi imeli izbruhniti le po siletkariji buržoazije in avstrijskih ter nemških kapitalistov, ki ne privoščijo Turčiji in slovanskim državičam na Balkanu, da bi razvile in gojile svojo lastno industrijo. Vojna se torej pripravlja le v interesu kapitalizma, dočim bi imel proletarijat v prizadetih državah največ škode od iste. V sled tega mora razredno zavedni proletarijat na vsak ovirati vojno, in če je mogoče, jo tudi preprečiti. Orožje dol!

Položaj na Balkanu se je zadnje dni nekoliko omilil. Srbija se je vstrašila vojne z Avstrijo — če smemo vrjeti brzogovkam v ameriskem časopisju — in tudi kralj Peter dela na vse kriptje, da bi odvrnil isto. Tudi Bolgarija se bo najbrž pomirila s Turčijo brez orožja.

Upamo torej, da bodo trezne glave evropskih diplomatov in pa protest socialistično organiziranega delavstva, uredile stvar tako, da ne pride do barbarskega prelivanja krvi.

V monarhističnih državah nasledi kralja ali cesarja njegov sin ali kdorsibodi v vladarjevi rodbini. V ljudovladah pa predsednik imenuje svojega naslednika. Je-li kaj difference?

Bryan se je pohvalil nekega dne, da je govoril 31 govorov, a vzlic temu ohranil čist in močan glas. Klicarji na naših kolodvorih, ki od zore do mraka, vsaki dan in celo leto oznanjujejo odhod vlakov, imajo tudi dober glas. Ali misli Bryan, da je že dober za predsednika, če je dober klicar?

Sodrug! Volitve so pred vrati! Delajte za stranko, pridobivajte socialistične volilce med slovenskimi delavci, kateri so državljani. To pa storite najboljše, ako širite "Proletarca". Širite ga torej! Pridobite mu nove naročnike.

Če delavec zlomi lopato ali pik, morda zgubi svoje delo. Če pa delavec pri delu zlomi svoj vrat — njegov delodajalec ne izgubi popolnoma nič! Tako je danes!

Mr. Bryan je svojo volilno agitacijo namazal s "Standard" o-ljem. Kljub temu je na že večkrat obtičal v blatu.

Socializem je postal sila, s katero že računajo vse obstoječe kapitalistične države.

Haskell toži Hearsta za \$600,000 odškodnine, ker mu je ta očital v javnosti, da je on (Haskell) podkupljeno d Standard Oil trusta. Beggora! Dokazati komu greh in potem tožariti se v templu ameriške justice, sta dve stvari. Ako nima Hearst dovolj denarja, bo moral preklcati svoje obdolžitve in razglasiti, da je Haskell najznačajnejši človek v Ameriki, kljub temu, da je morda največji lopov.

Dolžnost vsakega socialista je, podpirati svoje časopisje. Agitirajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.

Kako koncentrira ameriško gospodarstvo, je razvidno in naslednje številke:

Leta 1895 je bilo v Zed. državi 468 plavžev, ki so producirali 1,000,000 ton surovega železa. Leta 1900 je pa bilo 443 plavžev, ki so producirali 25,000,000 ton surovega železa.

Dalje: Skupni kapital ameriških trustov presega 20 milijard dolarjev ali četrtino vsaega bogtva v Zed. državah.

NAROČNIKOM.

Kadar se preselite, je potrebno da naznanite poleg novega naslova tudi star naslov.

OPOMIN.

Tem potom uljudno prosim vse tiste, ki mi kaj dolgujejo, bodisi še tako malo, in to na stanovanju in hrani ali pijachi ali v gotovini, da poravnajo dolg v najkrajšem času. Ako tega store, bom jih vse z imeni objavil časopisih.

Joe Debern,

4645 Franklin St., Denver, Co.

Dolžnost vsakega socialista je, podpirati svoje časopisje. Agitirajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.

Slovenecem in Hrvatoma!

namenjamo, da izdelujemo raznovrstne

obleke, po najnovejšem kroju. Unijako delo; trpešno in hitro. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k se daji v delokrog oprave — oblek. Pridite in ogledjte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

GOSTILNA, dobro in vedno preskrbljena, z najboljšimi pijačami, unijakimi smodkami in prostim prigrizkom.

Dvorane, za društvenene seje, svatbe, zabavne večere, veselice itd.

Potujoči rojakli vedno dobro došli.

Priporočam se vsem v mnogobrojen obisk

Frank Mladič

587 SO. CENTRE AVE.,

CHICAGO, ILL.

Spomin na ženitvanjski dan.

Sezona ženinov in nevest prihaja. Če se ženite, je važno za vas, da si omislite dobro sliko kot spomin na vaš ženitvanjski dan. Dobra slika, da boljše ne morete dobiti, vam izdela

izkušen fotograf,

391-393 BLUE ISLAND AVE.,

CHICAGO.

Ima večletno skušnjo in izdeluje najfinejše fotografije po smerah cenah.

TELEFON CANAL 287.

USTANOVLJENO 1893.

Rimska kuga na Filipinih.

Istinito slike iz življenja in delovanja rimsko-katoliške duhovščine na filipinskih otokih.

Na vslednjih in kongresnega zapisnika 56. kongresa Zedinjenih držav, priobčenih v 608. številu "Appeal to Reason", poslovenil Ivan Molek.

(Nadaljevanje.)

Taft. kom.: Sovražijo li duhovnike ali izobraženi krogi?

Pr.: Val krogi jih sovražijo, posebno pa pristoje ljudstvo, ki se ne more brati. Izobraženi, seveda, jim stopajo na prste, v sled tega pa duhovniki sežejo, da bi se ljudstvo izobražilo. — Kongresni dokument, stran 151.

(In spričo te svedoče je Taft v svojem govoru 21. maja 1908 v Nashville, Tenn., izustil sledeče: "Rimsko-katoliška cerkev je vedno prva za napredek filipinskega ljudstva.")

Prilivno odzemanje uradov.

Svedoča dra. Maximo Viola.

(Dr. Maximo Viola je bil rojen na Filipinih in je služboval kot zdravnik v provinci Bulacan kjer je bil ves čas svojega življenja, izvemši štiri leta, ko je potoval po Španskem, Francoskem, Nemškem in Avstriji, koder je opravljal svoje študije.)

Taftova komisija: Kakšne politične funkcije so izvrševali duhovniki v Vaši državi?

Priča: Izvrševali so vse. Bili so lajtnanti civilnih straž, kapitani mest in guvernerji provincij. Da so lažje uvrstili svojo politično moč, pazili so skrbno na volitve. Ako se je pripetilo, da je bil izvoljen provincijalni guverner, ali za katerikoli drugi urad države, kateri ni bil njim priljubljen, bili so takoj pritožbo na generalnega guvernerja, in tam ocrnili dotičnika, da je framon ali dagače "nevarna" oseba, ter zahtevali da se mu odvzame urad, katerega mu je prisodilo ljudstvo. Te pritožbe naravno niso nikoli ostale brez uspeha. Sicer je pa do tega redko kedaj, kajti volitve so naravno izpadle tako, kakor so hoteli duhovniki.

Taft. kom.: Kakšna je bila morala duhovnikov?

Pr.: Morale ni bilo nobene. Ako bi se morali vso zgodovino o njih spomniti, ne bi nikdar prišel do konca. To so skrunitelji žensk in roparji denarja, in najbolj dokaz za to so njih zločini, katerih je najmanj po štiri ali pet glav v vsakem mestem. Matere teh otrok so prelele mnogo bridkih solz, ker so jih spravile na svet, ne le da so jim sramote temveč tudi vseh mogočih krutosti, ki so jih morale prestati. Duhovnikov predno so se jim pokazali, ne bi nikdar prišel do konca. Takim neznanim razmeram med ljudstvom, je navadno sledila revščina; dočim je v evropskih državah bila najlepša in največje poslopje, v filipinskih vaseh in mestecih fašet tako poslopje. Kar se tiče ostalih duhovniških hudobij, naj povem še to: Kadar se nahaja kak bogati posestnik na smrti postelji, domač, filipin ali duhovnik ne sme k njemu. V takih slučajih ga gre izpovedat le španski duhovnik; tam mu naslikal pekel in hude s vsemi grozotami pred oči in potem ga straši s pogubljenjem, kajti njegovo življenje je "bilo baje, tako dolgo, da mora iti po smrti v pekel." Tudi ga potolaži s tem, da zamore dušiti svojo dušo, ako svoje zemljiško dedarino imetje daruje cerkvi. Če tak umrje, mora mu njegova rodbina za zapoved župnika oskrbeti najljubši pogreb, katerega preskrbi cerkev. V sled tega ne store, tedaj so v nevarnosti, da jih župnik prežene ali spravi v gor. V slučaju pa, da je umrl župnik, kateri ne zapusti niti okrog, in če je bil dotični navaden deželni ali kapeec, tedaj pa mora njegov dedalec ali gospodar skrbeti za njegov pogreb ali pa obetiti vse posledice duhovniškega nasilja. Zaduže se je hotelo mojemu svaku Moscu Santu. Bil je izgnan iz svoje rojstne dežele meseca novembra 1895, ko ni hotel plačati pogrebniških stroškov za umrlega svojega služabnika. Jaz sam bi bil enkrat deportiran od duhovnikov. Jaz pa na sledeče: Umrli je ženski, ki je bila pet mesecev noseča. Župnik pokliče k sebi in mi zapove, da naj izvršim operacijo z namenom, da on krstil nerojenca. Jaz pa ni hotel tega storiti, kajti imel sem prst in sem se bál, da si razpim kri. Razodel sem to župniku, toda on se mi zmenil za to marveč obratno zahteval, naj izvršim opera-

cijo. Ko je pa videl, da ga ne ubogam, mi je zažugal: "Pazite se!" Ti dve besedi sta mi dali dovolj povoda, da sem še tisti dan pobegnil v Manilo, kjer sem ostal od leta 1895, ko se je to zgodilo do leta 1899. Kadar na Filipinih umrje revež, ki nima nič in tudi nikogar, da bi za njim plačal pogrebne stroške, tedaj španski duhovnik gre k njemu ob njegovi poslednji uri marveč pošle filipinskega duhovnika, in ko je mrtev, pusti truplo ležati kjer se nahaja, ali pa celo zapove, obesiti truplo na javni prostor, dokler se ne najde kak sorodnik ali prijatelj umrlega, kateri plača pogreb.

Taft. kom.: Ali je po Vaših mislih večina duhovnikov kršila celibat?

Pr.: Kar poznam duhovnikov v celi provinci Bulacan, ne poznam med njimi niti jednega, da bi ne kršil celibata.

Taft. kom.: Sovražijo li ljudstvo duhovniki?

Pr.: Zelo sovraži. Ako stavite to vprašanje posamezno vsem prebivalcem Filipinov, odgovorili Vam bodo isto, — da sovražijo duhovnike, kajti ni ga tu kaj človeka, kateri ne bi na ta ali oni način ne občutil njih težke roke.

Taft. kom.: Kaj je glavni vzrok temu sovražstvu?

Pr.: Despotizem in nemoralna.

Taft. kom.: Ali je še kaj drugega, ali je nemoralna glavni vzrok?

Pr.: Da, nemoralna je glavni vzrok. Kajti nemoralni duhovniki so potem še postali kruteži, tirani in nasilniki v vseh hudobijah. Lahko bi se reklo s kratkimi besedami: ako Filipince ne pripogne svoje glave pred duhovnikom, mu v kratkem zgine z vrata.

Taft. kom.: Z drugimi besedami: to je bila le manifestacija sile, ki so jo izvrševali nad ljudstvom; bila je le ena slaba stran, s katero so uzdržali svojo silo?

Pr.: Nemoralna je bila vsa njihova slaba stran. — Kongresni dokument, stran 153—157.

(In spričo te svedoče je Taft v svojem govoru 21. maja 1908 v Nashville, Tenn., izustil sledeče: "Rimsko-katoliška cerkev je vselej prva za napredek filipinskega ljudstva.")

Preopolzlo za javnost.

Svedoča Pedra Surano Laktawa.

(Ta domačin je star 47 let. Naredil je učiteljski izpit za elementarne šole v Manili, nadučiteljski izpit v Salamanci na Španskem in izpit za nadzornika normalnih šol v Madridu. Vprašan, če zna kaj aličnega prešnjim svedočbam o duhovnikih, odgovoril je: "Znam več kot kateri drugi Filipinec, kajti s svojim poklicem kot učitelj, bil sem v neprestani dotiki z njimi.")

Taftova komisija: Kakšne politične funkcije so duhovniki izvrševali na otokih?

Priča: Vse brez izjeme; še celo take funkcije, kakoršnih sam generalni guverner ni mogel izvršiti. Nastrašnejše orožje duhovnikov, s katerih so strahovali cele provincije, je bilo tajno zasledovanje privatnega življenja otočanov in hinavske ovadbe proti nepriljubljenim osebam. Če je n. pr. došla pred generalnega guvernerja kakšna pritožba proti enemu ali drugemu Filipinec, tedaj je guverner navadno skrivaj obvestil o tem župnika v obtoženem kraju in ga naprosil za poročilo o privatnem življenju obtoženca. Duhovnik je takoj izvršil svoje naloge. Prevohnil je natančno vsako gibanje in delovanje obtoženega, brez da bi ta kaj znal o tem na kar je poslal tajno poročilo na generalnega guvernerja. To poročilo je pa bilo navadno odvisno od milosti, v kakoršni je že bila dotična oseba pri duhovnikih. Če jim je bila oseba naklonjena, tedaj je župnik pisal guvernerju, da je pritožba neresnična; v nasprotnem slučaju, če je bil pa obtoženi duhovnom nadležan, je župnik pritožbo poostil in navadno dodal, da je "v resnici zarotnik proti španski vladi" ali karšičebdi, in če je bil dotični najboljši prijatelj poročnika civilne garde, mestnega župana ali deželnega guvernerja, in če je doprinesel najboljše dokaze v svojo obrambo — pomagalo mu ni nič, generalni guverner je postopal s njim po župnikovem navodilu. Zgodilo se je tudi večkrat, da

so prigodom slavlja rojstnega dne tega ali onega provincijalnega guvernerja, tri ali štiri dni pozneje aretirali in zaprli več oseb pod ovadbo, da se slavnosti niso vdeležile, ali se pa pri isti obnašale sumljivo in s tem pokazale, da so, ali nevarne guvernerjevemu življenju, ali pa nasprotno španskim oblastem. Ovadbo je sestavil duhovnik. To so tajnosti velikega političnega vpliva duhovnikov nad oblastmi in ljudstvom, in v sled tega vpliva jim je šlo na roke vse, od generalnega guvernerja pa dol do najnižjega španskega uradnika. Vse je trepetalo pred njimi, in sam sem bil priča, s kakšno lahkoto so obvladali najznamenitejše uradnike, bodisi vojaške ali civilne, ter jih spravili ob vse, ob službe, imetje, čast in osebno svobodo.

Taft. kom.: Kaj veste o nemoralni duhovnikov?

Pr.: Par slučajev sem že navedel v svojem poročilu, a nadaljevati hočem še, dasi je v vseh podrobnostih duhovniške nemorale toliko nesramnosti in sramu, da bom osramotil samega sebe, ko jih povem.

(Tukaj je priča našela dolgo vrsto dogodkov iz nemoralnega življenja filipinske duhovščine. Toda ti dogodki so tako umazani, svinjski in opolzlji, da jih ne maramo priobčiti. Pred Mr. Taftom je priča zaključila svojo svedočbo s sledečimi besedami: "Z eno besedo se po vsej pravici sme reči, da kolikor bližje farovža so Filipinci stanovali, tolikor bolj so izgubljali vsako spoštovanje do morale." — Za nadaljnje podrobnosti tega poročila glej senatni dokument, stran 163—165, števil. 190, 56 kongres, 2 zasedanje.)

(In spričo te svedoče je Taft v svojem govoru 21. maja 1908 v Nashville, Tenn., izustil sledeče: "Rimsko-katoliška cerkev je vedno prva za napredek filipinskega ljudstva.")

"Nobena žena ni bila varna".

Svedoča Ambrosia Flores-a.

(Priča je domačin in biva na otokih ves čas svojega življenja. Bil je član v španski vojni in pozneje general ustaških čet. Vrič svoje vojaške in civilne dolžnosti, prišel je mnogokrat v dotiko z duhovniki. Čitajte njegovo svedočbo z ozirom na njihovo "čistost".

Taftova komisija: Ali veste, imajo li duhovniki veliko potomcev na otokih?

Priča: Da, gospod.

Taft. kom.: Je to splošno znano?

Pr.: Da, gospod.

Taft. kom.: Kaj mislite, ali je bila nemoralna med njimi splošna, ali so bile tudi izjeme?

Pr.: Bile so tudi izjeme, toda jako redke.

Taft. kom.: Kaj je dalo povod mržnji do duhovnikov?

Pr.: Vzrokov mržnje je dosti. Na prvem mestu je duhovniška ošabnost, prevzetnost in despotizem. Potem je samooblastno otemanje zemljišč, kar je povzročilo med ljudmi grozno revščino.

(Dalje prih.)

Jutranja bolezen.

Morda ni ravno bolezen, kot mi pravimo, je pa velika nepravilna, katere je podvrženih mnogo ljudi. Kakor hitro zjutraj vstanejo iz postelje, počutijo se klavirno, imajo bolečine v trebuhu in največkrat bljuvajo med mučnim naporem. Mr. John Simunek v Edwardsville, Ill., svetuje vsakemu, ki trpi na tem, da rabi Trinerjevo zdravilno grenko vino. "V stari domovini sem imel štiri leta take muke in bljuval sem vsako jutro in zopet pet let tukaj. Šest steklenic Trinerjevega zdravilnega grenkega vina me je ozdravilo popolnoma in od tistega časa nimam več sitnosti s svojim želodcem." To je dober svet, kteremu še mi dodajemo, da to zdravilo je najbolje sredstvo za vse želodčne bolezni. Vživajte ga vselej, kadar je vaš želodec v neredu. V lekarnah. Jos. Triner, 616—622 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Joseph Kratky,

575 W. 17th St., Chicago, Ill.

Izdelovalce najfinejših cigar vsake vrste.

Na debelo in drobno.

Pozor Rojaki!

Gotovo pomoč v bolezni zadobite, ako se obrnete na Dr. R. Mielke-ja, vrhovnega zdravnika najstarejšega in najzanesljivejšega zdravniškega zavoda za Slovence v Ameriki:

THE COLLINS N. Y. MED. INSTITUTA

On ima nad 40 letno prakso v zdravljenju vseh bolezni ter EDINI ZAMORE JAMIČTI za popolno ozdravljenje vsake notranje ali zunanje bolezni, pa naj bode ista akutna ali zastarela (kronična), kakor:

bolezni na pljučih, prsijh, želodcu, črevah, jetrah, bolezni mehurju, vse bolezni v trebušni votlini, — potem v nosu, glavi in griu, nervoznost, živčne bolezni, bolezni srca, katar, prehlad, težko dihanje, bronhialni, prsni in pljučni kašelj, bljuvanje krvi, nepravilno prebavo, neuralgijo, reumatizem, giht, trganje in bolečine po udih, zlato žilo, grižo, otekline, vodenico, padavico ali božjast, nemočnost v spolnem občevanju, polucijo, posledice onanije, šumenje v ošesih in tok iz ušes, gluhost, izpadanje las, mazulje, srbečino, lišaje, hraste in rane, vse bolezni na notranjih ženskih ustrojih, glavobol, neredno mesečno čiščenje, belitok, padanje maternice, neplodovitost i. t. d.

On edini na posebni moderni način hitro in zanesljivo ozdravi jetiko in sifilis, kakor tudi vsako tajno spolno bolezn moža in žene.

Zdravljenje spolnih bolezni ostane tajno. —

ZATORAJ ROJAKI! Ako ste bolni ali slabi ter Vam je treba zdravniške pomoči, ne odlašajte z zdravljenjem in ne obračajte se na zdravnike in zdravniške zavode, katerih delovanja ne poznate, ker tako brez koristi trošite težko prisluženi denar, temveč natančno opišite Vašo bolezen v svojem materinem jeziku in pri tem naznanite koliko časa traja, kako je nastopila in vse podrobnosti ter pismo naslovite na spodaj označeni naslov, potem smete mirne duše biti prepričani v najkrajšem času popolnega ozdravljenja. — Ako pa Vam bolezen ni znana, pišite po obširno knjigo ZDRAVJE, katero dobite ZASTONJ, ako pismu priložite nekoliko poštnih znamk za poštino.

Vsa pisma naslavljajte točno na sledeči naslov:

THE

COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE

140 WEST 34th ST.,

NEW YORK N. Y.

ZEMANOVO "GRENKO VINO",

je najboljšo zdravilo svoje vrste, izvrstno sredstvo proti boleznim želodca, črev in ledvic, čisti kri in jetra. NEPRESEGLJIV LEK ZA MALOKRVNE ŽENE IN DEVOJKE.

Izdelano iz najboljšega vina in zdravilnih zelišč.

ZEMANOVA "TATRA",

želodečni grenčec. Tatra je izdelana iz zdravilnih zelišč tatranskega gorovja, zdravi živčne slabosti, podpira lahko prebavo želodčev in se je dobro obnesla proti bolestim revmatizma.

Dobiti v vseh slovanskih salunih kakor tudi pri izdelovalcu teh najboljših zdravil.

Prodaja na debelo in drobno najboljša Californijska vina.

B. ZEMAN, 777 Alport Street, Chicago, Ill.

Slovinci Pozor!

Ako potrebujete obleke, klobuke, srajce, kravate, ovratnike ali druge potrebne reči za moške — za delavnik i praznik, tedaj se oglašite pri meni, kjer lahko govorite v svojem materinem jeziku.

Čistim tudi stare obleke in izdelujem nove po najnovejši modi in nizki ceni.

JURAJ MAMEK, 581 Center Avenue, blizu 18. ul., Chicago

Odperto pismo Slovincem.
The Collins N. Y.
Medical Institute.
Dragi moj zdravnik: —
Z veseljem sem sprejela Vaše pismo ter se Vam srčno zahvaljujem za Vaš trud in uspešno zdravljenje ter potrjujem, da se počutim popolnoma zdravo in ne potrebujem več zdravlil. Zato se Vam še enkrat zahvalim in kličem: "Bog Vam plati." Priporočati Vas hočem našemu narodu v slučaju zastarelih in težkih bolezni. —

Vam ostanem vedno hvaležna.
Maria Puhek,
Box 72, Mohawk, Mich.

Fino Opremljena Gostilna
z najboljšimi pijačami kakor z Atlas in Pilzen pivom, vinom in raznovrstnimi likerji, dalje s smokami in prostim "lunchom".
Zastopstvo najboljših parobrodskih črt; prodaja parobrodskih listkov in pošiljanje denarja v staro domovino.
Postrežba točna in solidna.

Mohor Mladič
Novi prostor:
572 Blue Island Ave.
vogel Loomis St.
Telefon Canal 3214 Chicago, Ill.

M. Lacković in Fr. Smetko
378 West 18th St., Chicago

MODERNO OPREMLJENA SLOVENSKA TRGOVINA Z JESTVINAMI (GROČERIJAJ.)

Najboljši riž, kava, čaj, moka itd., sploh vsakovrstno domače in prekomorsko blago vedno sveže po najnižji ceni na prodaj.

Na zahtevo razvažam blago tudi na dom, za kar nič ne računim.

Pozor Rojaki Slovenci!
Prevzel sem na novo opremljeno gostilno "TRIGLAV" od brata Mohorja.

Točim sveže pivo, domače vino in druge raznovrstne pijače, na razpolago imam moderno kegljišče in potujočim vedno pripravljeno urnoščišče.
Postrežba točna in solidna. Priporočam se za obili obisk.

John Mladič,
617 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

KUPUJTE PRI
Albert Lurie Co.,
567-69-71-73 Blue Island Ave.
CHICAGO, ILL.

Velika trgovina z me-
šananim blagom.
Zmerne cene vsak dan.

Valentin Potisek
GOSTILNICAR

1237-1st St., La Salle, Ill.
Toči vse, gostilni podrejene pijače in se priporočam rojakom za obilen obisk.
Postrežba točna in solidna.

SVOJO FINO OPRAVLJENO
unijsko
BRIVNICO
priporočam vsem bratom Slovincem
JOHN HORVAT
610 Centre Ave., Chicago, Ill.
Slovenski in hrvatski časniki na razpolago.

John Krika,
slovenski
BRIVEC
v Chicagu, Ill.
570 So. Centre Ave.

JUNGLE

(Copyright, 1905, 1906, by Upton Sinclair.) (Nadaljevanje)

Angleški spisatelj Upton
Sinclair Z avtorjevim
dovoljenjem prevaja
Ivan Kaker.

Jurgis je steklenico komaj držal, tako so se mu tresle roke. "Le brez strahu!" pravi gostilničar "Le dol ž njim!"
Jurgis spiye velik kozarec žganjice in se obrne potem, na poziv gostilničarjev, k jedilni mizi. Naložil se je, kolikor se mu je dalo in kakor najbolj hitro je mogel, in potem, ko je v nerodnih besedah skušal izreči zahvalo, šel in se vsedel za veliko peč, ki je stala sredi sobe.

Toda tako prijetno stanje ne more trajati dolgo na tem trdosrčnem svetu. Jurgisova premočena obleka se je začela pariti, in razširjal se je neznosen gnojni smrad po dvorani. V približno pol ure zaprejo klavnice in delavci bodo hoteli jesti, — in tega ne bodo hoteli storiti v prostoru, kjer po Jurgisu smrdi. Vrhtega je bila sobota večer, in kasneje pridejo muzikanti, in potem se vedno zberejo v zadnjem delu dvorane družine iz sosesčine in plešejo in se veselijo nad dunajskimi klobasicami in vlečanim pivom, do dveh ali treh v jutro. Gostilničar večkrat pokaslja in potem pripomi: "Čujete li, prijatelj, meni se zdi, da boste morali od tukaj oditi."

Bil je navajen gledati človeške razvaline, ta gostilničar; vsak večer jih je "posadil na suho" večje število, ki so imeli ravnotako udre oči, bili ravnotako zmrzli in v obupnem stanju, kakor ta. Toda vsi ti so bili zgubljeni ljudje, ki so se odrekli vsaki nadi in ki se niso več šteli v človeško družbo, dočim se je Jurgis nahajal še v sredi boja in si ohranil še marsikaj, kar je spominjalo na dostojnega človeka. Ko je pokorno vstal, premišljeval je gostilničar, da je bil Jurgis vedno pošten človek in da utegne še zopet postati dober gost.

"Vi ste si upali malo preveč, to že vidim," pravi. "Pa le pojedite z menoj." Zada je za pivnico so vodile stopnice v klet. Ta prostor je bil zgoraj in spodaj ograjen z vratmi in bil torej prav pripraven kot tiho prenočišče za onega gosta, ki bo morebiti zopet imel denar, ali pa za "politično veličino", katero ni maral breniti na cesto.

Tako je prebil Jurgis noč. Žganjica ga je ogrela le na pol, in on vkljub veliki zmučenosti ni mogel spati; pač je enkrat malo zadremal, a brž je skočil spet kvišku, ker ga je stresal mrz, in na vse se je zopet spomnil. Minila je ura za uro, in le še glasovi godbe, smeh in petje, ki je prihajalo od zgoraj, ga je spominjalo, da še ni napočilo jutro. Ko je polagoma vse potihnilo, se je pripravil na to, da ga ven napodijo; ko se to ni zgodilo, začela ga je vznemirjati misel, da je mož nanj morda pozabil.

Končno, ko ni mogel več prenašati grobne tišine in moreče negotovosti, je vstal in začel razbijati po vratih; prišel je lastnik, zdehajoč in si z obema rokama drgnil oči. Imel je gostilno vedno vso noč odprto in je le tu pa tam malo zadremal, kadar mu je čas pripuščal.

"Jaz moram domov," pravi Jurgis. "Skrbi me radi žene, — ne morem dalje vzdržati."

"Kaj za vraga niste tega povedali prej?" reče mož; "menil sem, da sploh nimate doma, kamor bi lahko šli."

Jurgis pride na prosto. Bilo je ob štirih v jutro in še popoldne temno. Sneg je ležal po cestah približno štiri palce visoko, in še vedno je gosto snežilo. Obrnil se je proti Anieli in se spustil v tek.

Kuhinjsko okno je bilo razsvetljeno in zastor spuščен. Vrata se odprejo in Jurgis plane notri.

Aniela, Marija in druge ženske čepce so še vedno okrog peči, kakor prej; prišlo je še več drugih, je opazil Jurgis; — tudi je opazil, da je bilo v hiši popolnoma tiho.

"Torej?" uprša.

Nikdo mu ne odgovori; vsi so strmeli vanj z bledimi obrazi. Zakliče se enkrat: "Torej?"

Pri slabo brleči svetilki je Jurgis potem videl, da je Marija, ki mu je sedela najbližje, počasi z glavo odmajala. "Še ne," reče.

Jurgisu se izviye vzklík groze: "Še ne!"

Marija zopet strese z glavo. Ubogi človek je stal tu kakor okamenel. "Saj je ni več slišati," zamrmra skozi zobe.

"Ze dalj časa je tiho," odvrne Marija.

Nastal je zopet trenotek molčanja, kar se nenadoma zasliši od zgoraj glas: "Alo, vi spodaj!"

Več žensk je zdrvelo v stransko sobo, Marija pa je priskočila k Jurgisu. "Čakaj tukaj!" zakliče, in stala sta tu oba blede in tresoča ter vlekla na uho. Za eno minuto sta spoznala, da pleza babica Haupt po lestvi dol; zmerjala je in pri tom neprenehoma žugala, lestva pa je pod njeno težo škripala, kakor da bi protestirala. Čez nekaj trenotkov je dospela na tla jezna in brez sape ter prišla v sobo. Jurgis se je hitro ozrl na njo, potem pa pobledel in se nazaj opotekel. Imela je jopič slečen, kakor klavec v klavnicah. Roke so bile do komolec vse okrvavljene, in tudi obleka in obraz sta bila oškropljena s krvjo.

Stala je tiho in teško sople ter se ozirala okrog, nikdo ni spregovoril besedice.

"Storila sem, kar je bilo v moji moči," je nenadoma pričela. "Več storiti je nemogoče; nima pomena."

Zopet nastane tišina.

"Ni moja krivda," nadaljuje. "Po zdravniku bi morali poslati in ne tako dolgo čakati — bilo je že prepozno, ko sem jaz dospela". Zopet mrtvaška tišina. Marija se oklene z vso močjo svoje zdrave roke Jurgisa.

Nato se babica Haupt nenadoma obrne proti stari Anieli. "Kake pijače pač nimate, kaj?" jo uprša. "Malo konjaka?"

Aniela odmaja z glavo.

"Moj bog!" zakliče babica Haupt. "Kakšni ljudje so to! Morda mi daste vsaj nekoliko jesti? Že od večeraj zjutraj nisem ničesar povžila in sem se tukaj zmučila skoro do smrti. Ako bi vedela, da je tako, ne prišla bi nikdar v svojem življenju za to malenkostno svotico."

V tem trenotku se obrne in opazi Jurgisa. Zažuga mu s prstom. "Vi me pač razumete?" reče. "Denar mi morate vkljub temu plačati! Ni moja krivda, ker ste prišli po-me tako kasno, da Vaši ženi ne morem več pomagati. Ni moja krivda, če pride otrok na svetlo z roko naprej in ga ne morem rešiti. Trudila sem se vso noč, in zraven tega še tam gori, kjer je slabše kot v svinjaku; in pri tem ničesar družega zavžila nego to, kar sem sabo prinesla v žepu!"

(Nadaljevanje.)

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.
Uradije od 8—11 predpoldne
in od 6—9 zvečer.
885 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

PREMOG, DRVA
in **KOKS**
PRODAJA
ALBERT DENMARK

Pisarna na voglu
Center Ave., in 18. ulica

Prodaja konj i konjskih oprav.
Telefon Canal 2248
594 S. CENTRE AVE.
CHICAGO, ILL.

POZOR! SLOVENCII POZOR!
SALOON
s modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah
in druge raznovrstne pijače ter unijske
smokke. Potniki dobe čedno preno-
čišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna.
Vsem Slovincem in drugim Slovanom
se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,
564 SO. CENTER AVE., CHICAGO

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni
in ranocelnik.

Izdravniška preiskava brezplačno—pla-
čati je le zdavila, 647 in 649 Blue Island
Ave., Chicago. Za dne ure: Od 1 do 3
popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage
živeči bolniki naj pišejo slovenski.

MIRKO VADJINA, 392 W.
18th St.
SLOVENSKO HRVATSKI BRIVEC.
Na razpolago so kopelji.

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raz-
nih neopojnih pijač.
82-84 Fisk St. Tel. Canal 1405

Priporočljivo!

Miners Bitters
TRIGLAV CHEMICAL WORKS
1648 W. 22nd St.
Dobiti je v vseh gostilnah.

DR. F. J. PATERA
Ordinuje: na severozah. voglu
ASHLAND IN MILWAUKEE AVE.
od 12. do 3. ure popol.; od 7. do 8.
ure zvečer v ponedeljkih, torkih, če-
trtkih in petkih.
Telefon Canal 180.

Hermankovi praški

so najboljše zdravilo za glavobol
in neuralgijo.

Ustavijo bolečine v 15 minutah.
Cena 25 centov.

J. C. HERMANEK, lekarnik,
585 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Vac. Tourek,
izdelovalec finih
Havana cigar.

Prodaja cigare na škatiče. Naročila
se izvršujejo točno.

1210 So. Albany Av., Chicago, Ill.

Aka hočeš dobro naravno vino
oglaši se pri

JOS. BERNARD
620 Blue Island Avenue
Telefon Canal 842
Pri njemu dobiš najboljša kalifornijska
aka in importirana vina.

I. STRAUER

336 W. 18th St., Chicago
Ima večjo zalogo ur, verig, nov
in drugih dragotin. Izvršuje
vsakovrstna popravila v tej stroki
zelo nizki ceni.
Obiščite ga!

Frank Kvasnič
Trgovina z železnino, raznim
in pohištvo. Topravlja pošl.
643-645 W. 18th St.
Chicago, Ill.

Najbolje je na
neje obuvati pri

John Klotz
631 Blue Island
CHICAGO.

Sprejema tu
ipravila.

NOVA
SLOVENSKA GOSTIL
pri **FRANC CECI**

Rojakom v Chicagi natančno
sem zopet odprl svoj novi salo
kterem točim vedno sveže pivo, in
vino itd. Dobro smotke na razpo-
Imam tudi prostorno dvorano
selice, svatbe, zabavne večere
poročam se v obili obisk.
S spoštovanjem
FRANC CECI,
568 So. Centre Ave.

Halo, Johnny!
Kje si pa bil včeraj? Saj veš kje,
kjer je največ zabave. Ali ne veš
da je največ zabave v GOSTILNI

John Košiček
590 So. Centre Ave., Chicago

Jože Sabath
advokat in pravni zastopnik v
skih in civilnih zadevah.
Pišite slovenskili

1628-1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago
Res. 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Leopold Salt
ODVETNIK

v kazenskih in civilnih zadevah
Auto Phone 6065.
Office Phone Main 3065
Residence Phone Irving

URAD: 27 METROPOLITAN
Severozap. ogel Randolph
in La Salle ulice
Stanovanje: 1217 Sheridan Road

Pristno domače vino

Belo vino 60c
Rdeče vino 50c
Rdeče staro vino 45c
Rmeno vino 55c

Posoda prosta. Te cene veljajo
jemalcem od 50 galonov naprej; za
cena pa niso tudi manjša naro-
Vino pošiljam proti predplačilu ali
C. O. D. po vsi Ameriki.

Priporočam se rojakom tudizato
moje lepo urejene gostilne z obil-
pijačami in z vedno pripravljeno
stom prigrizkom.
Za dobro in točno postrežbo,
tudi za pristnost vina jamčim.

JOSIP ZALOKAR
899 Edison Road N. E., Cleveland